

OSAKA MAINICHI SHIMBUN GAZETESİNİN
SUN YAT-SEN İLE RÖPORTAJI (23 KASIM 1924):
“Doğu Asya’lı Bir Ülke Olduğunu Unutan Japonya”
Yedi Yıl Aradan Sonra Coşkulu Ziyaret

TÜRKÇE'YE ÇEVİREN: İNAN ÖNER*

Sun Yat-sen'in "Büyük Asyacılık" Konuşması Belgeleri. (1989). (Ed. Chin Tokujin, Yasui Miyoshi). Kasım 1924, Japonya ile Çin'in Yol Ayrımı. Tokyo: Horitsu Bunka-sha.
孫文 講演「大アジア主義」資料集 -1924年11月 日本と中国の岐路-: 88-84
陳徳仁、安井三吉 法律文化社 1989年 東京

(Japonca özgün metin Sun Yat-sen'in "Büyük Asyacılık" Konuşması Belgeleri (1989) adlı kitabın 84-88 sayfalarından alınmıştır.)

*İnan Öner, 1974 yılında Berlinde doğdu. Ankara Üniversitesi DTCF Japon Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını 2001 yılında Tokyo Üniversitesi Sanatlar ve Bilimler Enstitüsü Dil ve Bilişim Bilimleri kürsüsünde tamamladı.

Sun Yat-sen vefatından dört ay önce, 1924 yılının Kasım ayında son Japonya seyahatini gerçekleştirmişti. 22 Kasım günü Şanghay'dan yola çıkan Sun Yat-sen, 23 Kasım'da Nagasaki'ye varmış, 24 Kasım'da Kobe'ye ulaşmış, çeşitli görüşmelerden sonra 28 Kasım'da ünlü "Büyük Asyacılık" konferansını gerçekleştirmişti. Sun Yat-sen, Japonya seyahati boyunca Japon gazetecilere "Büyük Asyacılık" konferansında işlediği fikirleri de barındıran röportajlar vermiş, mesajını Japon kamuoyuna ulaştırma gayreti içinde olmuştu. Sun Yat-sen'in "Büyük Asyacılık" Konuşması Belgeleri adlı kitapta yer alan, dönemin Osaka Mainichi Shimbun Gazetesinin Şanghay Temsilcisi Murata Shiro tarafından gerçekleştirilen ve 23 Kasım 1924 tarihinde yayınlanan röportajın Türkçe çevirisini aşağıda sunuyoruz.

SUN YAT-SEN VE HEYETİNİ TAŞIYAN Şanghay Gemisi 22 Kasım sabahı saat sekizde Şanghay'dan hareket etti. Gemi şu anda engin Çin Denizi'nde ilerlemekte. Hafif dalga var ama hava gayet güzel ve yolculuk güvenli. Sigara odasında kayser bıyığıyla Li Liejun ve içkisinin keyfini çıkararak Dai Jitao abartılı jestlerle hareketli bir tartışmaya dalmışlardı. Pek gemi yolculuğundan hazzetmeyen Sun Yat-sen, hususi kamarasına kapanmıştı ve eşi hanımefendi de etrafta görünmüyordu.

Gemi Wusong'dan çıktıktan sonra ben Dai Jitao'nun kamarasına gittim ve uzun uzun sohbet etme imkânı buldum. İki üç yıl öncesine göre bakışındaki katılıklardan kurtularak esnek bir yaklaşıma kavuşmuş olan Dai Jitao, Japonların

da ulaşamayacağı bir akıcılıkta bir Japonca'yla konuşarak anlattı:

"1920 yılı kışında ülkenizi ziyaret ettikten sonra geçen dört yıl içinde birçok değişim yaşandı. Tientsin'de (Tianjin) Duan Qirui sabırsızlıkla bizi bekliyor. Bir an evvel oraya gitmemiz lazım. Öyle ya da böyle bugün Çin'de hakikaten tutkulu bir dürüstlikle Japon milletine karşı umut besleyen bir tek Sun Yat-sen hocamız kalmıştır. Sun Yat-sen hocamız, Japon milletinin Çin'in tek dostu olduğunu düşünüyor. Avrupa savaşından sonra Washington Konferansı zamanında Çin'de de çeşitli fikirlere sahip insanlar vardı. Ancak bugün Japonya ve Çin'in işbirliği giderek can yakıcı hale geldi.

今はこの議論を興へたい支那動亂の原因は國內でなく國外で歐米諸國が共管、分轄の野心を以て支那に臨み、壓迫且つ攪亂を事とするにあり而して支那の混亂は共管、分轄を可能ならしめる大なる理由となる、英國が廣

歐米帝國主義の夢

て出来ることである。

天津の元老會議云々は、片の風説で余が天津に行くのは自分の意見を表示せんがために外ならぬ、支那動亂の原因は内政にあらずして外患にある、余は我國力が充實してゐない時に政界に乗出すより野にゐて諸外國の同志と提携し外國政府の反省を促す方が利益であると思ふ、余が若し政界の表面に立てば直に諸外國との衝突を惹起すであらう、一例を言へば余が政界に立てば英國を攻撃することを避けねばならぬ、併し野にあれば英國民と聯絡して英國政府の誤れる方針を頭論によつて破壊することが出来る、余が政界に立つて避けるのは之等の効力を失ふことを虞れるがためである、吳佩孚氏が山海關に敗れ進入すべき地なきに倦んだ時某國は吳氏が揚子江に入れば極力援助すると吳氏に南下をすゝめた事實がある、若しこの事がなければ吳氏は揚子江に入るを避けたであらう、某國とは英國であることをここに斷言してはゐるから、我々は英國民の同志と英國政府のこの態度に反省を求めたが英國も今では吳佩孚氏援助政策を續けたこと、信ずるこの運動も余が野にゐて始めて出来ることである。

た點と最も悪い點を率直に語つて欲しいと乞うた

日本として一番偉いと思ふことは同じく東亞民族でありながら他の國に率先して進歩を圖り遂げこれなし遂げた事だ、同時に悪い點もそこにある、強くなつてから自分が東洋の一體であり、東洋の民族であることを忘れることがある、或る田舎の人が都會に出て自分が田舎者であることを忘れ無暗に都會の貴族とばかり交際するのと同じ所がある露國は革命後支那に利権を返還した、支那國民はこれを多としてゐる、もし日本の對支態度が露國と同様であつたら支那國民は非常な好感情を持つてであらう、露國は帝制時代において支那の領土併吞の野心を持つてゐては併吞政策の下に行はれたが革命後の露國の支那に對する政策は今までの併吞政策を棄て支那の人心を得ようとして努力してゐる、人心を得る事は領土併吞よりも餘程難いものだ、有形的物質的利益を捨て無形の貴重なる理想を得るのだ、日、露、支三國同盟は我黨(國民黨)の主張である、我等はこれが實現を希望して已まない、これが出来れば英、米の東方に對する跋扈を制する事が出来る

【〇〇五】 歐米諸國の野心が支那動亂の原因

上海出發前に孫文氏が日本新聞記者に發表した意見

〔大阪毎日新聞一九二四年一月二三日〕

【上海特電廿二日發】二十一日朝八時孫文氏は上海丸にて出帆に際し日本新聞記者を招き前日本社及び東京日日に寄せた氏の聲明書を更に具體化した意見を次の如く發表した

日本國民に對する余の希望は兩國國民が提携して亞細亞の大局を支持することである、支那國民は依然として日本の對支態度を變つてゐるといふがことは日本が英、米その他の列強がなしてゐる侵略とか共同管理とかいふ行動

Sun Yat-sen'in "Büyük Asyacılık" Konuşması Belgeleri (1989) kitabının 84-85'inci sayfaları.

Geçen zaman içinde çeşitli yanlış anlamalar da olmuştur ama bundan sonra geçmişi gömüp yeni bir yola girmek gerektiğini düşünüyoruz. Wu Peifu, Shanhai Geçidi çarpışmasında yenilip çekilecek yer olmadığını görünce bir ülke kendisine Yangtze'ye girerse mümkün merteye destek olacaklarını söylemiş ve güneye yönelmesini salık vermiş. Bu heveslendirme olmasaydı Wu Peifu Yangtze'ye girmezdi. Onu heveslendiren ülkenin İngiltere olduğundan en ufak bir kuşumuz yok. Biz İngiltere'den bu tavrımı gözden geçirmesini talep ettik ve şimdilerde İngiltere Wu Peifu'yu destek-

leme politikasından vazgeçmiş görünüyor. Ben kendim ancak bağımsız olursam bu hareketi sürdürebilirim. Burada neticeden bahsetmek istiyorum. Çin'deki karışıklığın kök nedeni ülkenin içinde değil dışındadır. Amerika-Avrupa ülkeleri Çin için bir ortak yönetim ya da bölünme hayali kuruyorlar. Bu hayale dayanarak Çin'e yaklaşıyor, baskı yaparak karışıklık çıkarıyorlar ki ancak böyle bir karışıklık Çin için ortak yönetim ya da bölünmeye zemin olabiliyor. Benim Yangtze Nehri'ne atlayarak intihar girişiminde bulunmuş olmam ne bir öfke ne de bir memnuniyetsizlikten kaynaklanıyordu. Tek

kelimeyle söyleyecek olursam bir hiçlik duygusu olduğunu söyleyebilirim. Ondan sonra benim ruh halim tamamen değişti. Dünyada olup bitenlerin hepsinin tarihsel birer gereklilik olduğunu düşünmeye başladım. İnsan yaptığı işlerin o an çok büyük olduğunu düşünebilir ama on yıl yirmi yıl geçip geriye baktığımızda bunların tümünün tarih tarafından belirlenmiş gereklilikler olduğunu görürüz. Ben bunu düşünerek insanın azami çabayı göstermesi gerektiğine ve bu çabanın içinde karamsarlığın da iyimserliğin de olmadığı sonucuna ulaştım. Son zamanlarda Budizm kitapları okumaya başladım.”

Dai Jitao bana sigara ikram ederek sözlerini şöyle sürdürdü:

“Japonya’da benim iyiden iyiye kızıştığımı düşünenler varmış. Öyle düşünen insanlar olursa onlara yaşadığımın bir kızışma değil Budistleşme olduğunu bildirin.”

Rusya’nın Çin Politikasındaki Dönüşüm “Toprak İlhakından Halkın Maneviyatına”

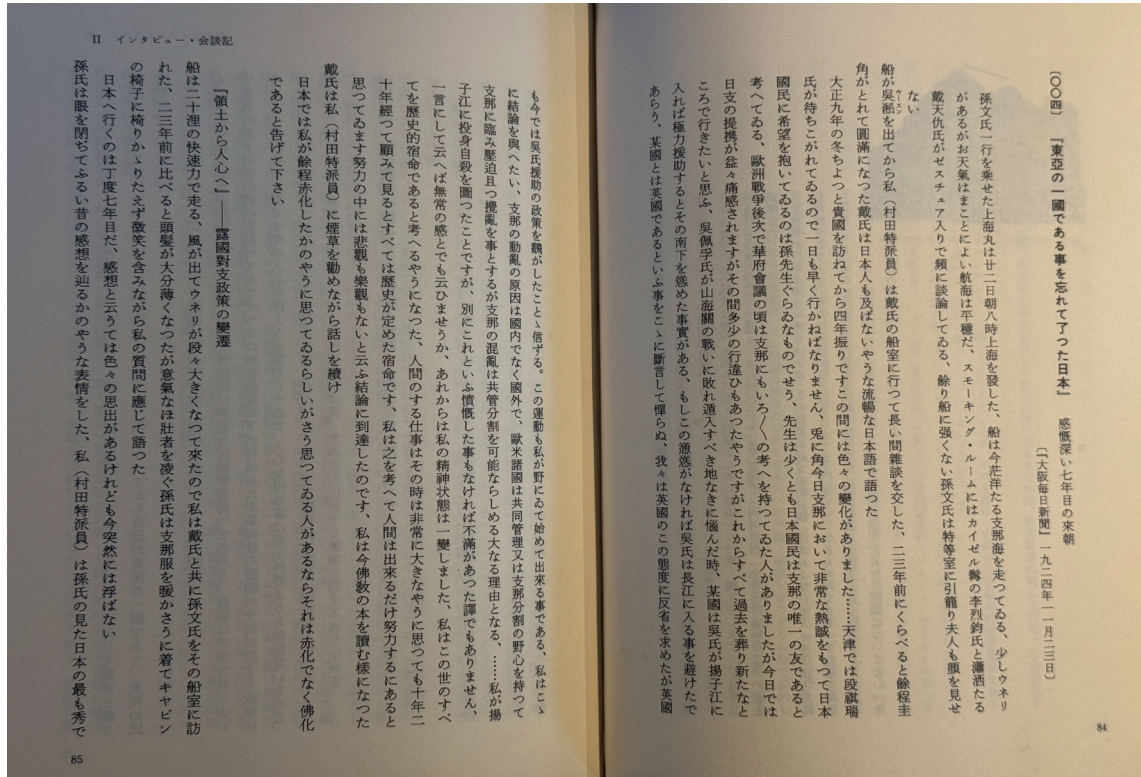
Gemi yirmi deniz mili hızla ilerliyordu. Rüzgâr çıktı ve dalgalar giderek büyümeye başladı. Dai Jitao ile birlikte Sun Yat-sen hocanın kamarasına gittik. Başında saçları eskiye göre azalmıştı ama yarattığı heyecan gençleri kışkırtacak seviyedeydi. Çin elbisesini sıkı sıkı giymiş, kabine koltuğuna oturmuştu. Aralıksız bir tebesümle sorularımı yanıtladı:

“Japonya’ya yedi yıl aradan sonra geliyorum. İzlenim mi demeli, birçok hatıram var ama şimdi hiçbiri aklıma gelmiyor.”

Sun Yat-sen gözlerini kapadı. Yüzünde eski

hatıralara dalmış gibi bir ifade vardı. Ben Japonya’nın en üstün ve en kötü noktalarını samimiyetle söylemesini istediğimi belirttim:

“Japonya’nın en üstün olduğunu düşündüğüm nokta, aynı Doğu Asyalı milletler içinde diğer ülkelerden önce ilerlemeyi hedeflemiş ve gerçekleştirmiş olmasıdır. En kötü nokta da burada meydana geliyor. Güçlendikten sonra kendisinin bir Doğu ülkesi olduğunu, Doğu milleti olduğunu unuttuğu oluyor. Taşralı birinin şehre taşınıp, kendisinin taşralı olduğunu unutarak, şuursuzca hep şehirli aristokratlarla düşüp kalkmasına benzeyen bir durum oluyor. Rusya devrimden sonra imtiyazlarını Çin’e geri verdi. Çin milleti bunu övgüyle karşıladı. Japonya’nın tavrı da Rusya gibi olursa Çin milleti bundan çok memnun olacaktır. Rusya, Çarlık döneminde Çin’in topraklarını ilhak etme arzusu içindeydi. Her şey ilhak politikasına hizmet ediyordu. Ancak devrimden sonra Rusya’nın Çin’e karşı politikası, o güne kadarki ilhak politikasının terk edilmesi ve Çin halkının maneviyatına hitap edilmesi yönünde çabalara doğru evrildi. Halkın gönlünü almak, toprak ilhak etmekten çok daha kutsaldır. Somut maddi menfaatler bırakılmalı, soyut ve kıymetli ideallere sahip olunmalıdır. Japonya, Rusya ve Çin’in oluşturacağı bir üçlü ittifak partimizin (Kuomintang: Milliyetçi Parti) talebidir. Bunun gerçekleşmesini yürekten istiyoruz. Bunu gerçekleştirebilirsek İngiltere ve Amerika’nın Doğu’ya yönelen şahlanışını önleyebiliriz.”

Sun Yat-sen'in "Büyük Asyacılık" Konuşması Belgeleri (1989) kitabının 86-87'inci sayfaları.

Şanghay'dan Yola Çıkmadan Önce Sun Yat-sen'in Japon Gazetecilere Açıkladığı Görüşler "Amerika ve Avrupa Devletlerinin Hırsları, Çin'deki Karışıklıkların Kök Nedeni"

(Şanghay 22 Kasım Telgrafı) 22 Kasım sabah saat sekizde Sun Yat-sen beyefendi Şanghay Gemisi'nin yola çıkması vesilesiyle Japon gazetecileri davet ederek daha önce Japonya Gazetesi ve Tokyo Nichinichi Gazetesi'ne verdiği demeçleri daha da somutlaştırarak görüşlerini aşağıdaki şekilde açıkladı:

"Japon milletinden beklentim iki milletin işbirliğiyle Asya'ya genel olarak destek olmasıdır. Çin milletinin Japonya'nın Çin'e karşı tavrını kuşkuyla karşıladığı söyleniyor ama

eğer Japonya, İngiltere, Amerika ve diğer büyük güçlerin ortaya koyduğu istila ve ortak yönetim ve benzeri davranışlara riayet etmez ve Japonya'nın öylesi hırs ve arzularının olmadığı gerçeğini Çin'e karşı tavırlarında açık bir şekilde ifade ederse, Çin milleti asla Japonya'yı kuşkuyla karşılamayacak ve iyi ilişkilerin inşası için bir yol açılacaktır. Ben Çin'deki imtiyaz bölgelerindeki hukuki dokunulmazlık düzeninin kaldırılmasını talep etmekte kararlıyım. Özellikle bu sorunla ilgili olarak Japonya'dan duygudaşlık görmek istiyorum. Japonya eskiden Çin'in bugün bulunduğu durumdaydı ve yabancılardan acı bir baskı görüyordu. Bu tecrübeden ötürüdür Japonya Çin'in mevcut

durumuna duygudaş bir yaklaşım göstererek yardımcı olursa bu sorunun çözümünün kolay olacağını düşünüyorum.”

Wu Peifu'nun Güneye İlerleyişi ve İngiltere

“Tientsinde bir İhtiyar Heyeti hususu bir tür söylentiden ibaret. Benim Tientsin'e gidişimin amacı sadece görüşlerimi ifade etmekten ibarettir. Çin'deki karışıklıklar iç siyasetten değil dış rahatsızlıklardan kaynaklanmaktadır. Ben henüz ülkemizin gücü henüz yeterli değilken siyaset dünyasına atılmak yerine dışarıda kalıp çeşitli ülkelerdeki yoldaşlarımızla işbirliği halinde yabancı ülkelere politikalarını gözden geçirmelerini ihsas etmemizin yararlı olduğunu düşünüyorum. Ben doğrudan doğruya siyaset dünyasına atılsam hemen dış ülkelerle çatışma doğacağını düşünüyorum. Sözgelimi ben iktidarda olsam İngiltere'ye saldırmaktan çekinmem gerekir. Ancak muhalefette olursam İngiliz halkıyla iletişim kurup İngiliz hükümetinin yanlış politikalarını kamuoyu yoluyla bertaraf edebilirim. Bu faaliyetlerimin etkisini yitirmekten kaygılandığı için siyasete girmiyorum. Wu Peifu, Shanhai Geçidi çarpışmasında yenilip çekilecek yer olmadığını görünce bir ülke kendisine Yangtze'ye girerse mümkün mertebe destek olacaklarını söylemiş ve güneye yönelmesini salık vermiş. Bu heveslendirme olmasaydı Wu Peifu Yangtze'ye girmezdi. Onu heveslendiren ülkenin İngiltere olduğundan en ufak bir kuşumuz yok. Biz İngiliz halkı içindeki yoldaşlarımızdan ve İngiliz hükümetinden bu tavrı gözden geçirmelerini talep ettik ve şimdilerde İngil-

tere Wu Peifu'yu destekleme politikasından vazgeçmiş görünüyor. Biz ancak bağımsız olursak bu hareketi sürdürebiliriz.”²

Amerika-Avrupa Emperyalizminin Hayalleri

“Burada neticeden bahsetmek istiyorum. Çin'deki karışıklığın kök nedeni ülkenin içinde değil dışındadır. Dışarıda Amerika-Avrupa ülkeleri ortak yönetim ya da bölünme hırsları içinde Çin'e yaklaşıyor, baskı yaparak karışıklık çıkarıyorlar ve bu karışıklıklar Çin için ortak yönetim ya da bölünmeyi mümkün kılan büyük bir neden haline geliyor. İngiltere Guangdong'da ticari heyet kışkırtarak ya da Wu Peifu'yu destekleyerek Çin'i şiddet yoluyla birleştirmeye çalışıyor. On yıldır süren karışıklıklar da yine tamamen büyük güçlerin savaş ağalarını kullanarak birlik sağlamaya çalışmalarındandı. Yabancıların bu kuvvetlerini bertaraf etmezsek Çin'in barış içinde birliğe kavuşmasını ümit edemeyiz. Gerçekten de bunlar Amerika-Avrupa emperyalizminin hayalleridir. Yanlış yoldaki bu yabancı devletlerin politikaları ancak kendi milletlerinin karşı koymaları yoluyla önenebilir. Bu bakımdan ben muhalefette kalıp çeşitli ülkelerin milletleriyle iletişim kurarak mücadele etmek amacındayım. Ancak bu çok zor bir iş ve zaten benden başkası da bunu başaramaz. Ben büyük güçlerin bölünme veya ortak yönetim gibi niyetleri bırakmalarına ve karışıklıkların kökten halledilmesine kadar siyaset sahnesine çıkmamaya kararlıyım.”

² Çevirenin notu: Gazetenin haberinde, Sun Yat-sen'in "Wu Peifu'nun Shanhai geçidinden geri çekilmesi" konusu hakkındaki açıklamaları ile daha yukarıdaki Dai Jiatao'nun aynı konudaki sözleri benzer cümlelerle verilmiş.